

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

Den offentlige Examen

i

Aalesunds Lærd- og Realskole

1867.

Bergen.
Trykt hos R. Dahl.

Naale Bemærkninger om Bronzealderen i Norge. *)

Naar det vanskeligt lader sig afgjøre, om der i Norge nogenfinde har været hvad man kalder en Stenalder, er det endnu vanskeligere med Bestemthed at sige, om Landet har været stadig beboet endog kun i enkelte Distrikter af en Befolkning, der levede med Bronzealderens Kultur. Være Levningerne fra Stenalderen saa, ere de endnu færre og mindre udbredte fra Bronzealderen. Bistnok har man, hvad man savnede for Stenalderens Bedkommende, Gravhøje, der med Sikkerhed kunne henføres til den her omhandlede Alder, men de ere kun ubetydelige i Antal og næsten alle indskrænkede til et enkelt Sted, hvad der ogsaa har givet Anledning til at betragte dem som Levninger fra tilfældige Besøg ved Landets Kyster og ikke som Minder om fastboende Folk. Rigtigheden heraf lader sig naturligvis ikke bevise; det kunde tværtimod med

*) Om disse Bemærkninger gælder det Samme, som om de i forrige Program meddelte Bemærkninger om Stenalderen.

lige saa megen Sandsynlighed antages, at de Egne, hvori Levningerne findes, har været stadige Opholdssteder for et fremmed Folk, der her har nedsat sig, og mærkeligt nok er det næsten udelukkende i de samme Egne, nemlig Jæderen og Kysterne deromkring, at ogsaa de betydeligste Fund fra Stenalderen ere gjorte. Som det nedenfor vil sees, findes der kun et sikkert Gravsted længere mod Nord, men det er dog at antage, at omhyggeligere Efterforskninger paa Vestlandets Kyster ville bringe endnu flere for Dagen i nordligere Egne, ialfald have Meddelelser om Udgravninger, der desværre ere foretagne af ukyndige Hænder, men som alene kunne passe paa Grave fra den senere Broncealder. At Broncealderens Kultur er bragt til Norden af et fremmed Folk, hvad enten det nu erobrende har trængt sig frem eller af Handelsinteresser har søgt fjerne fremmede Lande, synes man at være enig om; men om det er Phønikere eller Etrusker, Kelter eller andre, kan man ikke enes om, og en af Nutidens berømteste Antikvarer har nylig udtalt sig derhen, at „hverken Værdom og Skarpsindighed eller det omhyggeligste Studium af Gravfund i de enkelte Lande hidtil har bragt en Løsning, der kan tilfredsstille og overbevise“, saa at et andet Udsagn, at „al Forfærnes Mjæle strander paa Broncealderen“ endnu staar ved Magt. Kun saa meget er vist, at det bronzebrugende Folk har været langt fremstredet i alle Krigens og Fredens Sykler: deres Vaaben vidne, ikke mindre end deres Brydelsler og Husgeraad, om en høit uddannet Smag, om Rigdom og Luxus.*)

*) Blandt de seneste Forsøg paa at forklare Broncealderen og dens Kultur kan her nævnes et af den berømte svenske Antikvar S. Nilsson, der er kommen til følgende Resultater: „1) at de ældste af vore Bronceantiquiteter røbe den største tekniske

Gjennemgaar man de i Nicolajsens „Norske Fornlevninger“ Pag. 841 opførte Sager fra Broncealderen, vil man finde, at næsten alle nævnte Gravfund, hvoraf dog flere turde være tvivlsomme, findes i Bergens Museum, ligesom ogsaa den største Del af Redskaber og Vaaben ere opbevarede sammesteds. Man vil derfor faa et

Kunsthædighed, og derfor maa strive sig fra et Folk, som var i Besiddelse af en langt højere teknisk Dannelse end som kan tillægges noget da i det vestlige eller nordlige Europa boende Folk, der paa disse Tider alle endnu vare halvilde eller Nomader; og de Prydelser, hvormed disse ældste Broncesager vare smykkede, kunne forfølges til Tider, som idetmindste gaa forud for Trojas Fald, saasom vi finde dem fuldkomment udviklede i Atrousmonumentet i Mykenæ og paa de ældste Tempelruiner i Ægypten. Heraf synes at følge, at denne det vestlige Europas ældste Kulturperiode maa gaa op til Tider, om hvilke v o r Historie ikke kan have det Ringeste at fortælle. 2) at, med Broncen, en egen Soldyrkelse, Baalsdyrkelsen, er bleven hidført, hvoraf der endnu findes tydelige Spor, der have vedligeholdt sig af den Grund, at de religiøse Traditioner altid vedligeholde sig længere end de profane. 3) at intet andet blandt Fortidens Folk end Phønikerne har staaet saa høit i teknisk Dannelse, at de kunne frembringe saa herlige Arbejder som vore ældste Broncesager, og at Phønikerne bevisligt havde netop samme Baalskultus, som den der her findes Spor af. 4) at disse Phøniker fra det andet eller tredie Aartusinde før Kristus i mere end tusinde Aar har drevet Handel paa det vestlige Europas Øer og Kystlande.“ Hvad Norge angaar, vil han finde Minder om Phønikernes Ophold her baade i Stedsnavne, Skikke og Folkefester og antager det blandt Andet for givet, at de i Lofoten har havt en betydelig Handelskoloni. (Skandinaviske Nordens Urindv. 2 B. Pag. 76 fg., 89 og 90.) Lignende Anstuelser ere allerede tidligere fremsatte af Andre, der dog ikke har gaaet saa vidt i sine Slutninger, som Nilsson. — Af Forsøg i anden Retning fortjener at nævnes Lektor Wi-berg's i Program for 1866 fra Gesle Skole.

temmeligt fuldstændigt Overblik over, hvad der hidtil er bragt for Dagen af Gjenstande fra Broncealderen, ved nedenstaaende Overblik over det Bergenske Museums Samlinger.

Gravfund.

Kristianssands Stift.

1. Jæderen. Paa Gaarden Sole fandtes i Aaret 1834 og indsendtes af Pastor Lange i Stavanger (Urda. 2, Pag. 402 samt 3, Pag. 86 fg.): To Dolke, en Sværd- eller Dolkeknep, en Kniv (No. 906—909) og nogle Fragmenter af en Fibula (No. 449), Alt af Bronze. Den ene Dolk er 9" L. og 1 $\frac{3}{8}$ " br. og har med fire Nagler været fæstet til Haandgrebet, der mangler; den anden er 6" L. og 1 $\frac{3}{8}$ " br. og har med tre Nagler været fæstet til Haandgrebet, der ligeledes mangler; en af Naglerne sidder igjen i Hullet. — Kniven er krum, afbrudt for Enden, vel 2" L. og $\frac{1}{2}$ " br.; Haandgrebet har Form af et Hestehoved; Bladets Sider og Ryg ere udsmykkede (afbildet i Urda). Sværdknappen er fire-sided med en Forhøining paa Midten omgivet af otte mindre Figurer, dannede af 3 koncentriske Ringe; af endel af Grebet, der er tilbage, sees, at det har været smykket med omgaaende rette Linier, forenede med vertikale og skævtliggende Striber. Fibulaen har været af samme Slags som den i Worsaaes Afbildninger (1ste Udg.) under No. 175 opførte. Forøvrigt savnes alle Oplysninger om Gravhøiens Dannelselse og Sammensætning, og de fundne Sagers Beliggenhed i Samme.

2. Sole paa Jæderen. Samtidigt med ovennævnte Fund fandtes i en anden Høi sammesteds et Sværd af Bronze (No. 1011), der er sønderbrudt og defekt; Bladet har været noget indknebet ovenfor Midten, med en bred konvex Dphøining fra Skaftet til Spidsen og paa hver Side af denne en finere lignende. Sammen med dette angives at være funden en Metallknap og nogle andre Fragmenter af Metal. Om denne Grav findes heller ikke nærmere Dplysning.
3. Fristad, Klep paa Jæderen. Sværd af Bronze (No. 1010). Klingen omtr. 17" L. af Form omtrent som fornævnte, kun smallere og langs Midten blot en og mere skarp Dphøining. Haandgrebet mangler og har været fæstet til Klingen med to Nagler, hvoraf en er tilbage. Nærmere Dplysninger mangle.
4. Blodheien paa Karmøen. Spydblade af Bronze (No. 999) 9 $\frac{3}{4}$ " L. og 1 $\frac{3}{8}$ " br. bladdannet med en hul cylinderformet Dphøining langs Midten fra Skafthullet ned til Spidsen; langs Kanten tre parallelløbende Striber. Ved Skafthullet smykket afvejlende med Striber, Perlelinier og siksakformede samt halvcirkeldannede Linier. Det blev i 1838 funden i en Gravhøi. Forresten ingen Dplysninger.*)
5. Ryfylke (No. 1009, a b), Skeie i Sandeid. Sværd af Bronze. Klingen knap 22" L., 1 $\frac{3}{8}$ " br. oventil,

*) Foruden de nævnte Gravfund paa disse Kanter omtales flere Fund fra Bronzealderen, hvoraf to findes i Kristiania Samlinger, nogle skulle være bragte til Bergens Museum. Af disse findes ikke det Fund, der var gjort i 1828, og bestod i Stykker af et Sværd og af en Spænde, samt en stor vreden Guldring og endel tyndt udhamret Guld. Gravkanret var 72—78" langt og 32—36" br. (fr. Nicolajsens N. Fornl. Pag. 346 fg.).

længere nede indknebet, hvorpaa det igjen udvider sig mod Midten og atter jævnt aftager mod Spidsen: konvert ophøiet fra Spidsen, med en lignende Dphøining paa hver Side. Haandgrebet mangler og har været fæstet til Klingen med 3 Nagler, hvoraf en er tilbage. — Knappen til samme er firefidet med afrundede Kanter; paa Midten en Dphøining omgivet af 8 dybe Huller (til Indfatning?); under Randen indskaarne Taffer. Skal være funden i et Gravkammer, hvis Vægge bestode af Kampestenene med Heller for Enderne og en stor Dækhelle.

Bergens Stift.

1. Røldal, Sæim. Celt af Bronze (No. 1006) 4" L.; men sandsynligvis afbrudt, 1 $\frac{3}{4}$ " br. for Eggen. Den har forresten havt Form og Udseende som den nedenfor beskrevne Celt No. 1009. Den er funden i en Gravhøi omkring 1841.
2. Søndfjord, Svand Hovedgaard: Fibula af Bronze (No. 448); af samme Form som den i Gravhøien paa Sole fundne No. 449 og lig den i Worsaaes Afbildn. No. 175 afbildede. Den blev i 1842 funden i en liden Hellekiste i en Gravhøi. I Gravkammeret laa omtrent 50 Kullestene*), hvoraf 5 findes i Musæet. Ved Fibulaen hang Levninger af Uldtøi.

Disse ere saavidt vides de eneste Gravfund fra Broncealderen**), hvorom man har nogen, om end des-

*) De ere ikke af Marmor og hellerikke ægdannede (fr. Nicolajsens N. Fornl. Pag. 490 og 824).

**) Maaſte kan til Gravfund ogsaa regnes det nedenfor omtalte fra Svendnæs i Balbers, og et i Marsberetningen fra For. t. N. Fort. B. 1856 beskrevet Fund fra Rennebo i Søndre Trondhjems Amt.

være kun meget ufuldstændig Oplysning. Et Par Beretninger, som hentyde til Fund af samme Alder omtales i Nicolajsens Fornl. Pag. 507 og 666, ligesom der ogsaa, som ovenfor antydet, haves andre Meddelelser, der gaa i samme Retning, men som ikke kunne have nogen Betydning uden forsaavidt de kunne tjene som Veiledning for fremtidige Udgravninger. — De øvrige Broncesager som opbevares i Bergens Musæum ere følgende:

Samars Stift.

1. Sigd (No. 910) næsten 7" L., bredest oventil $1\frac{1}{8}$ ". Ryggen $\frac{1}{4}$ " br. Den ene Side af Bladet glat; paa den anden Side en dyb Fure mellem ophøjede Rande; i den brede Ende en Lap til at fastholde Haandgrebet.
2. Spydblade (No. 911) $11\frac{1}{2}$ " L. og $1\frac{1}{2}$ " br.; det er uden Prydelser og har et Naglehul i Skafthullet, der gaar ligeud i Spidsen.

Begge disse skulle være fundne i en Stendysse (Gravhøi?) i en Ager paa Gaarden Svønnæs i Aurdals Præstegjeld i Balder's (fr. Nicolajsens N. Fornl. Pag. 111). Sammeledes fandtes i et Bundt (?) 20—30 Spydblade af Bronze, blandt hvilke

3. Spyblad (No. 913) vel 12" L. og $1\frac{1}{2}$ " bredest; har paa Bladet langs Eggen to Striber og er smykket med rette og firkantede omløbende Linier nede ved Skafthullet, der gaar helt ud i Spidsen og har to Naglehuller, et paa hver Side. Dertil hører rimeligvis ogsaa
4. Spyblad (No. 1000) $11\frac{1}{2}$ " L. og $1\frac{1}{8}$ " br.; med kun en Stribe langs Eggen og færre Strater om Skafthullet.

Kristiansands Stift.

1. Sværd. (No. 1007) Klingen næsten 20" L., oventil bredest $1\frac{1}{8}$ ", jævnt aftagende mod Spidsen er stærkt konvert paa Bredsiderne; den egentlige Eg dannes af en meget smal Kant paa begge Sider, saa at dens Gjennemsnit har omtrent høstaaende Udseende -O-. Haandtaget der er $4\frac{1}{2}$ " L. fra Klingen af, omslutter denne, til hvilken det er fæstet med 2 Nagler; det egentlige Greb er knapt $2\frac{1}{2}$ " L. og ottesidet, og ender oventil i en flad Ellipsoide af $2\frac{3}{8}$ " og $1\frac{1}{4}$ " Diameter, hvorpaa findes en aflang flad Knap med Spor af Ring- og Stribesirater. — Funden paa Malle i Malle Sogn ved Stavanger.
2. Paalstav (No. 1001) omtrent 5" L., for Eggen, hvor den er udvidet og afrundet omtrent $1\frac{1}{2}$ " br. omtrent 1" fra Eggen $\frac{1}{2}$ " tyk. I en Afstand af $2\frac{1}{4}$ " paa begge Fladsider en stærk Dphøining, der danner Underkanten af en temmelig stærk Jordybning til Skaflet. Over Dphøiningen er den 1" tyk og omtrent 1" br. Den synes ikke at være ganske færdig, da Støberandene sidde paa. Den er funden i en Torvemyr paa Gaarden Luv i Klep Sogn paa Jæderen.
3. Sværdknap (? No. 1845) firesidet $1\frac{1}{3}$ " br. Funden paa Gaarden Tveiten, en Ødegaard under Hægelstad i Birkrems Sogn, 1866.

Bergens Stift.

1. Sværd (No. 1825), afbrudt paa Midten, Spidsen borte: Stykkernes Længde 15"; ved Haandgrebet Klingen $1\frac{1}{2}$ " br. jævnt aftagende mod Spidsen. Fra Grebet nedad Midten en stærkt ophøiet oval Rand af $\frac{1}{4}$ "

Bredde og paa hver Side af denne en meget fin Rand. Af Haandgrebet tilbage et $1\frac{1}{2}$ " l. Stykke; det omslutter Klingen halvmaaneformet; for Enderne indskaarne Sirater. Knappen firesidet, med afrundede Hjørner, $1\frac{1}{2}$ " og $1\frac{1}{3}$ " i Diameter, forfired med dybe Striber og runde Huller eller Ringe. — Det skal for lang Tid siden være fundet ved Bløining paa Gaarden Haaland paa Storøen.

2. Sværd (No. 1008) Klingen omtrent 25" l., oventil, hvor der paa hver Side er et Tudsnit $1\frac{3}{4}$ " br. derfra lidt indadgaaende til henimod Midten, hvor den igjen udvider sig, og derpaa atter jævnt aftager til henimod $1\frac{1}{2}$ " fra Spidsen, hvor den er skarpt affkaaret mod Enden. Langs Midten konvert ophøiet med tre parallelløbende Striber paa hver Side. Haandtaget har været fæstet med to Nagler, der endnu staa i og har omgivet Grebtungen, der udgjør et Stykke med Klingen og er over 6" l., flad, dog lidt konvex med et Hul i Midten, paa Siderne hølgeformet og endende i en Spids. Funden i en Stenur i en Fjeldbl i paa Lekve i Ulvik i Hardanger.
3. Smalmeisæl (No. 1012). Bladet omtrent $2\frac{3}{8}$ " l. og for Eggen, hvor det er lidt udbuget c. $\frac{3}{16}$ " br. $\frac{1}{8}$ " tyk, oventil udbuget i en Spids til begge Sider, hvorpaa den ender i en næsten 3" l. og rund Grebtunge. Funden i 1832 under en meget stor Sten i en Ager paa Gaarden Døving i Norddalen paa Søndmøre.

Trondhjems Stift.

1. Paa Aftav (No. 1005) $5\frac{1}{2}$ " l.; for Eggen, der er noget udbuget og afrundet, $1\frac{3}{8}$ " br.; af lignende Diameter

som No. 1001 fra Luv, Smalsiderne ere afrundede, langs Midten af Forsiden er rundagtig Forbygning. Over Dphøiningen $\frac{5}{8}$ " tyk og bred. Fra Otterø i Algerø.

2. Celt (No. 1406) fersfidet, for Eggen, der er noget afrundet, knapt $1\frac{3}{4}$ " br. omtrent $2\frac{5}{8}$ " L., men synes at være afbrudt ved Skafthullet, der er 1" og $1\frac{1}{2}$ " i Diameter. Funden i 1861 i en Alger paa Røbstadgaardene paa Ørlandet.

Desuden findes i Musæets Samlinger to Celter: en fersfidet, No. 1003 og en anden No. 1004 med paaastaaende Støberande, udsmykket paa Bredsiderne med to symmetriske Forbygninger, der paa Smalsiderne løbe sammen i en Halvcirkel: disse Fundsteder ere ubekjendte.

Efter Fundsted og Bessaffenhed ville samtlige Fund, hvori indbefattes de i Kristianias og Trondhjems Samlinger opbevarede Gjenstande, blive at fordele i følgende Overfigt:

Paalstav.	Est.	Mejsel.	Sigb.	Halsring.	Spende.	Knop.	Naal.	Knold.	Guldb.	Øst.	Urne.	Sten.
	Ch.			Ch. Ch.				Ch.				
Ch.			B.				Ch.					
Ch. B. (B)	Ch.				Ch. B.	Ch. 2. (B ?)			(B) Stang	Ch.		
				Ch. 2 (B)	B. Ch. 2.				(Ring) og hamret G. Bladg.		* Ler	Rile.
	B.				B.							
		B.								(G)		Rullest.
B. B.	Tr.			Tr.			Tr. ?					

* () bortkomne Gjenstande.

Skolefterretninger.

Mar 1866—1867.

Skolens økonomiske Forfatning.

Regnskabet for det forløbne Aar 1866 stiller sig saaledes:

I n d t æ g t:

1. Beholdning . .	853	Espd.	24½	f	
2. Skolepenge . .	1209	—	=	"	
3. Renter af Grund-					
fondet . . .	650	—	=	"	
4. Af Kommunen .	930	—	=	"	
5. Af Staten . .	257	—	77	"	
					3899 Espd. 101½ f

U d g i f t:

1. Lønninger . .	2901	Espd.	27	f	
2. Lys og Brænde	201	—	81	"	
3. Bibliotheket .	242	—	10	"	
4. Naturaliesamlin-					
gen	9	—	70	"	
5. Forskjellige Ud-					
gifter	258	—	72	"	
6. Beholdning . .	286	—	81½	"	
					3899 Espd. 101½ f

Herved skal bemærkes, at der til det under Post 5 opførte Bidrag af Staten hører noget over 200 Spd. af de 250 Spd., der ere bevilgede af Stortinget til Skolens Bibliothek samt Lønningstillæg til nogle af Lærerne, i første Kvartal, fra hvilken Tid det nye Gagerement traadte i Kraft. Udgifterne til Bys og Brænde har vist sig at være kalkuleret alt for lavt, naar de ere ansatte til 70 Spd.; saavidt nogen Erfaring derom kan have nu, førend Skolen endnu har faaet sin fulde Udvikling, antages det ikke, at man vil kunne hjælpe sig med mindre end 130—150 Spd. aarlig. Grunden til at dette Beløb betydeligt er overstegtet iaar er væsentlig den, at man var nødsaget til i November Maaned at optjære en større Beholdning, der imidlertid er kommen indeværende Aar tilgode. Under forskjellige Udgifter er optaget et til Fattigkassen tilbagebetalt Laan af 200 Spd. Forøvrigt har Statskassen refunderet Kommunen 377 Spd. 24 β , med hvilket Beløb Udgifterne har overstegtet de Kommunen paahvilende Forpligtelser.

Legaterne. Af Legaternes Renter har fire af Skolens Elever været tilstaaet fri Skolegang: en af dem har, ligesom forrige Aar, faaet Understøttelse til Indkjøb af de fornødne Skolebøger. Der har imidlertid ikke vist sig Trang til Anvendelse af det hele Rentebeløb, hvorfor en stor Del af Renterne af N. Mønnebergs og Hustrues Legat er bleven anvendt til Bedste for Bibliotheket i Overensstemmelse med § 7 af Legatets Statuter, af 16de Juli 1866, konfirmerede 12te September s. A. Disse Statuter ere saaledes:

Nasmus Mønnebergs og Hustrues Legat.

Undertegnede Nasmus Gerhard Mønneberg og Hustru Anne Margarete Holmboe erklære herved og vitterliggjøre:

At vi af vore Midler have skjænket som et stedsjevarende Stipendiefond for Aalesunds lærde og Realskole en Sum af 2000 — to Tusinde — Speciesdaler, hvilken Sum af os under 7de August og 22de September f. A. er indbetalt til Skolens Forstanderskab.

For dette Stipendiefond fastsætte vi herved under forventendes naadigst Approbation følgende nærmere Bestemmelser:

§ 1.

Kapitalen bliver fortrinsvis at udlaane til Aalesunds Kommune mod saadan Sikkerhed, som den maatte se sig istand til at stille, og mod at svare saadan Rente, som almindelig er gjeldende for offentlige Stiftelser.

§ 2.

Hvis Aalesunds Kommune ikke maatte ønske Kapitalen, bliver denne at forsikre og i det Hele at behandle paa den for offentlige Stiftelsers Midler foreskrevne Maade. Som Laantagere foretrækkes Eiendomsbesiddere i Aalesund, og deraf igjen de, som nedstamme fra os.

§ 3.

Renterne af Kapitalen bliver inden hvert Skoleaars Begyndelse at anvende til Betaling af Skolepenge for trængende og værdige Disciple af enhver af Skolens Afdelinger. Vi forudsætte dog, at det i Reglen vil findes mindre fornødent eller hensigtsmæssigt, at Elever af Fællesafdelingen saaledes understøttes. Forøvrigt ville vi ikke begrænsje Udgangen for Fondets Bestyrelse (§ 4) til at fordele Stipendierne saaledes, som det til enhver Tid maatte findes hensigtsmæssigt.

§ 4.

Skolens Forstanderskab har at bestemme Stipendiernes Størrelse og fordele dem saaledes som Samme finder

passende, efter at have indhentet Rectors og Medlæreres Betænkning.

§ 5.

Stipendierne blive fortrinsvis at tilstaa saadanne Elever, som ikke ellers vilde kunne frekventere Skolen, dog selvfølgelig kun forsaavidt som deres Evner og Dpsørsel maatte findes at fortjene en saadan Understøttelse.

§ 6.

Under ellers lige Omstændigheder skulde Elever, der maatte nedstamme fra os, komme i fortrinlig Betragtning ved Stipendiernes Uddelelse.

§ 7.

Skulde der for et kortere eller længere Tidsrum ikke havees Anvendelse for det hele Stipendiefond paa den angivne Maade, bliver den ikke benyttede Del at anvende til Forøgelse af Skolens Bibliothek eller dens Samlinger.

§ 8.

Forsaavidt nogen Elevs Evner og Flid maatte være af en saa fremragende Beskaffenhed, at han maatte egne sig til en særlig Understøttelse, skal der Intet være til Hindrer for, at der, forsaavidt som dertil havees Midler i Stipendiefondets aarlige Udbytte, tilstaaes ham ikke alene Skolepenge, men ogsaa under tilbørligt Hensyn til de berettigede Krav, som andre Elever maatte have til at hjælpe, den yderligere Understøttelse til Bøger m. m., som han ikke paa anden Maade maatte kunne skaffe sig.

§ 9.

Kapitalen maa i intet Tilfælde angribes. Skulde den ved stedfundet Tab komme til at lide nogen Formindskelse, bør der saavidt muligt ved Indskrænkning af Stipendierne virkes hen til, at det lidte Tab kan blive erstattet.

§ 10.

Fondet bærer Navn af Rasmus Rønnebergs og Hu-
strues Legat.

Dette vort Gavebrev, hvis Bestemmelser forventes
fanvittighedsfuldt overholdte, bekræfte vi herved med vore
Hænders Underskrifter.

Malesund den 16de Juli 1866.

Rasmus Gerhard Rønneberg. Anna Margarete Rønneberg.

Skolebygningen. Den i forrige Program omtalte
Reparation af Skoleværelserne, der væsentlig gjaldt Vin-
duer og Døre, blev udført i Sommerferien, der af den
Grund maatte forlænges noget ud over den almindelige
Tid. Da det imidlertid senere viste sig, at Eleverne paa
Grund af Klassernes Talrigbed, tilbelds maatte anvise
Plads under mindre heldige Omstændigheder, dels for
nær Vinduer, hvorfra der fremdeles stod stærk Træk og
Kulde, dels for nær ved Dvæne, fandt Forstanderskabet
efter Rektors Forslag, sig bespiet til at andrage paa Ind-
fættelsen af dobbelte Vinduer og Anskaffelse af passende
Dvænsfærme. Det Sidste bevilgedes strax af Kommunen,
hvorimod det første Forlangende negtedes indvilget. Ef-
ter fornyet Henvendelse fra Rektor, gennem Sundheds-
kommissionen, har Kommunen senere fundet sig foranledi-
get til at indgaa ogsaa paa det første Forlangende. I
denne Henseende bør det bemærkes, at Skoleværelserne, der
ere indrettede til at rumme et Maximum af 76 Elever,
tilbelds ere vel fmaa. Fra Skoleaarets Begyndelse var
det nødvendigt at tage hele anden Etage i Brug for
Lærd- og Realskolen, og Pigeskolen, som man fremdeles
har anseet det for rigtigt at anvise Lokale i Skolebygning-

gen, maatte saaledes flytte ned i underste Etage. Det blev derved nødvendigt, for at skaffe denne det fornødne Udrum, at tilkaste den Brønd, som Skolen hidtil havde haft paa Gaardspladsen, der vistnok ikke havde indeholdt det bedste, men dog til adskilligt Brug anvendeligt Vand, som Skolen saaledes kom til at savne. Man henvendte sig derfor til Kommunen med Forestilling om, at der maatte blive sørget for Indlæg i Bygningen af Byens Vandledning, og erhvervede i det Diemed Kalkule af Stadsingeniøren og dennes Erklæring for, at der fra Vandverkets Side intet kunde være til Hinder for, at det nævnte Forlangende blev imødekommet. Efter gjentaget Andragende blev Sagen behandlet i Formandskabet og foretaget i Møde af Repræsentanterne den 26de November men udsat. I Møde 1ste Mai d. N. gjenoptoges Sagen uden Foranledning fra Skolen og Andragendet blev da indvilget.*).

— Da det ikke er usandsynligt, at Skolen snart vil komme til at tiltrænge de Bærelser, som nu benyttes af Pigeskolen, er Kommunens Opmærksomhed gjentagende bleven henvendt paa Nødvendigheden af itide at være betænkt paa et andet Lokale for Pigeskolen.

Bibliotheket er i det forløbne Aar betydelig forøget, dels ved Skolens Annuum, men fornemmelig ved det af Storthinget bevilgede Bidrag af 250 Spd. og Renter af N. Rønnebergs og Hustrues Legat, ligesom ogsaa endel Gaver ere modtagne; det tæller 4—500 Bind tilbels meget kostbare Bøger, som man har været saa heldig at faa, paa anden Haand, langt under Bogladepriis. Katalog

*) Derved vil ikke ringe Ulempe for Skolen afhjælpes; Rektor er nemlig, ligesom Pigeskolens Bestyrerinde, anvist Bolig i tredie Etage, og til denne er der hverken egen Opgang eller egen Afskæmning.

vil senere blive offentliggjort. — Naturaliesamlingen har faaet nogen om kun ringe Forøgelse. Nogle faa antikvariske Gjenstande er Skolen ogsaa kommen i Besiddelse af, og det er at haabe, at den beliggende midt i et rigt antikvarisk Felt med Tiden vil kunne se ogsaa denne Del af sine Samlinger vore i en for Videnskaben betydelig Udstrækning.

Indre Organisation.

Embedsmænd og Betjente.

Skolens Lærerpersonale er det samme som før. Ved Skolaaarets Begyndelse var Rektor fraværende de første Uger som Censur ved Examen artium; hans Fag besørge des væsentlig af Adj. Wallem, der tillige havde overtaget Skolens Bestyrelse. Under en midlertidig Vakance læste dels Pastor Buch Religion, dels Kand. Bull forskjellige Fag. Ved Oprettelse af tredje Latinklasse vil Personalet blive forøget ved Besættelsen af den hidtil ubesatte Overlærerpost; den ene Timelærerpost, der hidtil har været overdraget Løitn. Blehr, vil blive udvidet til at omfatte mindst 24 Timer og som Følge deraf Gagen blive forhøjet til det fastsatte Maximum af 300 Spd. Fra Midten af Marts har Timelærer Muldsfredal haat Permission for at opholde sig i nogen Tid ved Storgens Seminarium.

Hans Post er midlertidig bleven besørget af Seminarist S. H. Bjørnø. Fra Midten af Mai blev det atter nødvendigt, at Løitm. Blehr, der var indkaldt til militær Tjeneste, erstattedes af en Vikarius. — Lønmen for Skolens Pedel er fra 1ste Jan. d. N. forøget til det i Budgettet opførte Beløb 60 Spd., paa Grund af det forøgede Arbejde, Skolens Udvidelse har krævet.

Klasseinddeling og Disciplenes Antal.

Ved sidste Skoleaars Slutning vare Eleverne fordelte i 5 Klasser, af hvilke 2den Latinklasse da endnu kun bestod af første Afdeling. Elevernes Antal 79 forøgedes til 96, hvoraf en, Carl Barstad, Søn af Sagsfører Barstad, en uskkelig og haabefuld Gut, afgik ved Døden før Skolens Begyndelse; 6 udmeldtes i Marts Løb: 2 af 2den Latinkl., 3 af 1ste Latinkl., og 1 af 2den Fællesklasse, de fem saavidt vides for at blive Handelsmænd, den sjette Farmaceut. Eleverne vare saaledes fordelte:

1 Forberedelsesklasse	a 10	
	b 10.	. . . 20
1 Fællesklasse	a 12	
	b 10.	. . . 22
2 Fællesklasse	a 13	
	b 11.	. . . 24
1 Latinklasse	a 12	
	b 7.	. . . 19
	<hr/>	
	Ialt: 85	

	Transport: 85
2 Latinklasse	a 4
	b 7. . . 11
	<hr style="width: 10%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/>
	96

Da der til Optagelse i Skolen fra næste Skoleaars Begyndelse hidtil kun er indmeldt nogle faa Elever, og der, saavidt bekjendt, ikke findes Børn i den Alder eller under saadanne Forhold, at de kunne antages iaar at blive indsatte i Lærd- og Realkolen, vil Skolen formentlig komme til at tælle omtrent det samme Antal som forrige Aar, og er det sandsynligt, at det Tal, Eleverne nu har naaet, idetmindste for det Første maa antages at blive Maximum, da den Tilgang, Skolen muligens kan faa i den nærmeste Fremtid, vil opveies af den succesfulde Afgang af dens ældre Elever. 3die Latinklassens nederste Afdeling vil træde i Virksomhed efter Sommerferien, ligesom der ogsaa vil blive oprettet en første Realklasse.

Fagfordeling.

1. Rektor:

Græst i 2 Latinklasse b	5	
Latin i 2 Latinklasse	4	
Latin i 1 Latinklasse a	8	17 Timer

2. Adjunkt Wallem:

Græst i 2 Latinklasse a	5	
Latin i 2 Latinklasse	5	
Latin i 1 Latinklasse b	8	
Historie i 2 Latinklasse	3	
Do. i 1 Latinklasse	3	24 Timer

3. Adjunkt Thaulow:

Religion i 2 Latinklasse . . .	2	
Do. i 1 Latinklasse . . .	2	
Do. i 2 Fællesklasse . . .	3	
Norsk i 2 Latinklasse . . .	2	
Do. i 1 Latinklasse . . .	4	
Do. i 2 Fællesklasse b . . .	5	
Tydsf i 2 Fællesklasse a . . .	5	23 Timer

4. Adjunkt Schulz:

Mathematik i 2 Latinklasse . .	4	
Do. i 1 Latinklasse . .	5	
Regning i 1 Latinklasse . .	1	
Do. i 2 Fællesklasse . .	4	
Naturhistorie i 2 Fællesklasse .	2	
Historie i 2 Fællesklasse . .	3	
Geografi i 2 Fællesklasse . .	3	22 Timer

5. Søitnant Blehr:

Frauss i 2 Latinklasse . . .	2	
Do. i 1 Latinklasse b . . .	4	
Tydsf i 2 Latinklasse . . .	2	
Do. i 1 Latinklasse . . .	4	
Do. i 2 Fællesklasse b . . .	5	
Geografi i 2 Latinklasse . . .	1	
Do. i 1 Latinklasse . . .	2	20 Timer

Timelærer Olsen har, foruden at være Klasselærer i 1 Fællesklasse, tillige læst Norsk i 2 Fællesklasse a, 5 Timer ugentlig.

Fagenes Fordeling i de forskjellige Klasser sees af følgende Tabel:

F a g.	Forberedelsesklassen.	1 Fællestkl.	2 Fællestkl.	1 Latinklasse.	2 Latinklasse.
Norff	6	6	5a 5b	1a 3	2
Tydsff			5a 5b	1a 3	2
Fransff. . . .				4b	2
Latin				8a 8b	9
Græff					5a 5b
Religion . .		4	3	2	2
Historie . . .		3b	3	3	3
Geografi . .		3b	3	2	1
Naturhistorie			2		
Mathematif.				5	4
Regning . .	6	4	4	1a	
Skrivning .	6	4	3	1a	
Tegning . .			2		
	18	18 24	30 30	30 30	30 30

hertil kommer desuden Gymnastik og Sang, 2 Timer ugentlig i 2den Fællestklasse og Latinklasserne, der er henlagt til Eftermiddagen.

I Aarets Løb er i de forskjellige Fag gjennemgaaet:
I Latin. 1ste Latinklasse a. Heinrichsens Læsebog: Lette Læsestykker, Fablerne og Noget af Mythologien, samt Formlæren og mundtligt det Vigtigste af Kasus- og Sætningslæren, forsaavidt der har været Anvendelse for den, samt flere af de i Læsebogen optagne Fortællinger kurtforiff.

1ste Latinklasse b. De 4 første Bøger af Phædri fabulæ (Schönings Udgave).

Af Cornelius Nepos er statarisk læst de 7 første Feltherrer (Henrichsens og Bjørsetts Udgave til Pag. 32) samt Datames. Kurforisk ere Epaminondas, Pelopidas, Agesilaus og Cumenes gennemgaaede. Det Vigtigste af Formlæren repeteredes efter 4de Udg. af Madvigs Grammatik i første Halvaar, senere er endel af Kasuslæren gennemgaaet og indøvet ved lette Exempler af Trojels Stiløvelser.

2den Latinklasse. Det Tilbagestaaende af Ovid (Blochs Udvalg) 5—600 Vers og 1ste og 2den Bog af Virgils Æneide. Af Sallust, Resten af Bellum Jugurthinum (Kap. 32 til Enden, Müllers Udgave), samt Cicero: Dialogus de amicitia (Lunds Udg.) Desuden ugentlig afvejlende en Stil, af let historisk Indhold, og en Oversættelse af forskellige Forfattere. I Literaturhistorie er gennemgaaet de indledende Oversigter i Tredgers Literaturhistorie, samt hvad der vedkommer de læste Forfattere.

Græst.

2den Latinklasse a. Det Vigtigste af Formlæren gennemgaaet og repeteret efter Curtius's Grammatik. Af Schenks Elementærbog er af de „Græske Exempler til Indøvelse af Formlæren“ læste 33 udvalgte Affnit, senere „Fablerne“ og et Udvalg af „Mindre Fortællinger“. Endelig mundtligt endel af de norske græske Exempler.

2den Latinklasse b. 2den Bog af Xenophons Cyropædi og 2 Bøger af Homers Odysse gennemgaaet og repeteret. De indledende Oversigter i Tredgers Literaturhistorie

samt hvad der vedkommer de læste Forfattere. Af Bojesens Antikviteter det Vigtigste om den heroiske Tidsalder. Curtius's Grammatik er afbenyttet til stadig Henviisning. Formlæren repeteret.

Novst. 1ste Fællesklasse a. Jensens Læsebog. Udenadlæsning af lette Stykker og Afsskrift efter Bog.

1ste Fællesklasse b. Udenadlæsning i Forbindelse med Dvelse i Analyse samt lette Stykker efter Diktat.

2den Fællesklasse a. Jensens Læsebog benyttes til Læsebog og Analyse. Enkelte lette Digte ere læste udenad efter forud at være bleve gennemgaaede og forklarede. Hovedpunkterne af Formlæren efter Løffes Grammatik. En Diktat ugentlig. Enkelte lette Fabler og Fortællinger fortalte og forklarede og derpaa gjengivne skriftligt og tilbøls mundtligt.

2den Fællesklasse b. Jensens Læsebog. Dvelse i Foredrag af udenadlærte Stykker især Digte. Bøiningsslæren efter Løffes Grammatik. Diktat og Gjengivelse af foredragne Stykker af fortællende Indhold, Forandring af Poesi til Prosa.

1ste Latinklasse. Jensens Læsebog. Læsestykker især af beskrivende og skildrende Art: Foredrag af udenadlærte Digte. Det Væsentlige af Adjektivernes, Pronominernes og Verbernes Bøining efter Løffes Grammatik. Skriftligt: Gjengivelse af foredragne eller læste Stykker, Forandring af Poesi til Prosa, Oversættelser,

Øvelse i Brevstil og andre mere selvstændige Arbejder af fortællende, beskrivende eller skildrende Indhold. (Et Arbejde om Ugen; hver anden Uge skrevet paa Skolen).

2den Latinklasse. Oversigt over Skønlitteraturen fra Baggesen til Nutiden efter Læssens Læsebog, og Mønstre af nævnte Tidstrums vigtigste Forfattere ere læste og forklarede. Poetiske Stykker benyttede til Declamationsøvelser. Andet Afsnits 4 første Kapitler af Syntaxen efter Løffes Grammatik. — Hver anden Uge en Stil af forskjelligt, ofte beskrivende eller skildrende, Indhold.

Lydst.

2den Fællesklasse a. Øvelser i Læsning og Overjættelse samt Analyse med Benyttelse af Natholms Læsebog (henved 30 Sider). Det Vigtigste af Bøiningslæren med Benyttelse af Autenrieths Grammatik. — Skriftligt: Afskrift efter Bog og Analyse.

2den Fællesklasse b. Natholms Læsebog fra Side 29 (Die drei Reichen der Natur) til Side 67 (Gedichte) undtagen No. 31. Af „Gedichte“ No. 32—36, samt fra Side 73 (Fabler) til Side 91 (Mährchen). Autenrieths Grammatik fra Begyndelsen til § 54 samt Kap. 19 om Propositionerne.

1ste Latinklasse. Autenrieths Læsebog fra Side 13 (Adams Tod) til Side 90 (Der Bredil) undtagen No. 18, 21, 22, 28 og 29. Af Poesi: Fabeln, Erzählungen und Parabeln og Fdyllen und Legenden til Side 141. Autenrieths Grammatik fra Begyndelsen til Kap. 18

ſamt Kap. 19. Stadig Henviſning til Syn-
tarenſ vigtigſte Regler.

2den Latinklaſſe. Autenrieths Læſe-
bog Pag. 165 (Nieder) til Pag. 180; Pag. 194
—225 undtagen 134, 135 og 138; desuden fra
Pag. 263—270. Grammatik ſom i 1ſte Latin-
klaſſe.

Frantſk.

1ſte Latinklaſſe b. Natholms Læſebog fra
Side 13—79 (Cendrillon) undtagen Side 52
og 53 ſamt Fables (Pag. 62—69). Af Bloms
Grammatik det Vigtigſte af Formlæren; Hen-
viſning under Læſningen til de væſentligere
ſyntaktiſke Regler.

2den Latinklaſſe. Natholms Læſebog
Pag. 123—164. Af Bloms Grammatik repe-
teret Formlæren; ſtadig Henviſning til Syn-
taren.

Religion.

1ſte Fælleſklaſſe a. Bibelhiſtorie: det
gamle Teſtamente og b. det nye Teſtament ind-
til Apoſtlerne for det høie Raad. — a. og b.
Katekiſmus: de fire førſte Parter med tilhø-
rende Sententſer. Bogts mindre Bibelhiſtorie
er afbenyttet.

2den Fælleſklaſſe. Bogts Bibelhi-
ſtorie: Jeſu Liv fra Skjærthorsdag af, Apoſt-
lernes Gjerninger, Overſigt over det nye Te-
ſtamentes kanoniſke Skrifter ſamt Beretningen
om Jeruſalems Forſtyrrelſe og Beſkrivelse af
det hellige Land. — Den anden Part af Pont-
oppidans Forklaring indtil Læren om Kirken.
Udvalg af Pſalmer med Benyttelſe af Wegels's
Samling.

1ste Latinklasse. Bogts Bibelhistorie med jævnlig Benyttelse af de hellige Skrifter, Jesu Liv fra Skjærthorsdag af, Apostlernes Gjerninger, Oversigt over det nye Testaments kanoniske Bøger, samt Beretningen om Jerusalems Forstyrrelse og Beskrivelse af det hellige Land. — Den anden og tredie Artikel af Pontoppidans Forklaring.

2den Latinklasse. Bogts større Bibelhistorie: Jesu Liv fra Palmesøndag, Apostlernes Gjerninger samt Oversigt over det nye Testaments kanoniske Bøger; derhos efter samme Lærebog det gamle Testaments kanoniske Bøger fra den første Kongernes Bog. — De sidste Led i den tredie Artikel, fra Læren om Kirken, samt Bønner og Sakramenterne efter Pontoppidans Forklaring. De hellige Skrifter jævnligt benyttede.

Historie. 1ste Fællesklasse b. S. Petersens Historie indtil Christian den 2den.

2den Fællesklasse. Nissens Verdenshistorie: Fra Begyndelsen til Riddervæsen Pag. 144.

1ste Latinklasse. L. K. Daas Lærebog i Oldtidens Historie er — med Undtagelse af nogle faa vanskelige og speciellere Affnit, der blot ere oplæste og gennemgaaede — læst til Pag. 160. (Karthago. De puniske Krige.) Oftere ere udvalgte Affnit af Beckers Verdenshistorie, saasom Trojanerkrigen, Epaminondas's, Perikles's og Alexander den Stores Historie,

blevne oplæste. Kartet over den gamle Verden har stadig været benyttet.

2den Latinklasse. Middelalderens Historie af L. K. Daa udlæst fra „De skandinaviske Riger“ (Pag. 180—243). Af samme Forfatters „Lærebog i den nyere Historie“ er naaet til Pag. 409 (Ludvig den 15de). — Af Prof. Keyfers Norges Historie er leilighedsvis udvalgte Afsnit oplæste.

Geografi. 1ste Fællesklasse b. S. Petersens geografiske Læsebog. Kort Oversigt over den politiske Geografi, efterat det Fatteligste af den matematiske og fysiske Geografi var gennemgaaet.

2den Fællesklasse. Geelmundens Geografi for Begyndere: Fra Begyndelsen til Asien, Pag. 112.

1ste Latinklasse. Daas Geografi fra Side 260: Den græske Halvø til Side 353 (Nordamerika).

2den Latinklasse. Daas Geografi fra Side 260: Den græske Halvø til Afrika.

Naturhistorie. Indledning, Krybdyrene og Insekterne ^{7. Skole} efter Siebkes Lærebog; desuden ere de første Elementer af Plantelæren efter Arbos Grundrids blevne gennemgaaede i Begyndelsen og Slutningen af Skoleaaret.

Mathematik. 1ste Latinklasse. Dr. Brochs Geometri: De fire første Bøger, tilligemed nogle af de første Sætninger af Arithmetiken.

2den Latinklasse. Dr. Brochs Geometri fra 4de Bog til Enden.

Regning. 1ste Fællesklasse a. De 4 Species i hele ubenævnte Tal.

1ste Fællesklasse b. De 4 Species i hele ubenævnte Tal. Forberedelse til Regning med almindelig Brøf, samt Additio og Subtraktio af samme.

2den Fællesklasse a. Åstrands Regnebog: De 4 Species i Brøf og benævnte Tal.

2den Fællesklasse b. Åstrands Regbog: til 7de Affnit om Reguladetri.

I Forberedelsesklassen har Undervisningen dreiet sig om Skrivning, Regning og Læsning og indskrænket sig til de nødvendigeste Begyndelsesgrunde.

Ogsaa i det forløbne Aar har flere Spørgsmaal været Gjenstand for Lærernes Overveielse, tildels fremkaldte ved Cirkulærer fra Kirkedepartementet. Paa Foranledning af den nedsatte Skolekommission blev saaledes i Forbindelse med det i forrige Program omhandlede Forslag, grundet paa Yttringer i nogle af de indsendte Erklæringer, æftet yderligere Oplysninger af de forskjellige Skoler om den i den senere Tid saa ofte omhandlede og omskrevne Overlæsfelse og Overanstængelse. Departementets Cirkulære af 27de August f. M. lyder saaledes:

„Kommissionen for at tage under Overveielse og afgive Forslag til en forandret Ordning af det høiere Skolevæsen har under 25de d. M. tilskrevet Departementet saaledes:

„I flere af de fra Skolerne og sammes Ephorater fremkomne Erklæringer over undertegnede Kommissjions foreløbige Udkast til en forandret Skoleordning indeholdes mere og mindre stærke Udtalelser angaaende den formentlig allerede stedfindende Overlæsfelse og Overanstængelse i Skolerne og deraf følgende Nødvendighed af Lettelse i Skolens Arbeide eller dog Utilraadeligheden af paa hvilketsomhelst Trin og under hvilken somhelst Ordning i noget Mon at forsøge dette uden tilsvarende Indskrænkning.

For rigtigten at kunne bedømme og vurdere disse Udtalelser maa det imidlertid ansees ønskeligt at erholde nærmere Dplysning om de Kjendsgjerninger og Erfaringer, hvortil de maa antages at støtte sig, og skal man til den Ende herved anmode det ærede Departement om specielt angaaende dette Punkt at afsætte samtlige Skoler og Ephorater yderligere Erklæringer ved Paavisning af de ydre Data, som de maatte finde tjenlige til at belyse Sagen og forøvrigt de Undersøgelser, hvortil de i Sagens Anledning maatte have fundet sig opfordrede, og hvorpaa de have grundet sin Dpfatning af dette Spørgsmaal.“

Foranlediget ved denne Henvendelse skulde Departementet herved udbede sig snarest mulig fra Halesunds lærde og Realskole tilstillet Erklæring, indeholdende Besvarelse af de i Kommissjionsens Skrivelse omhandlede Spørgsmaal og de nærmere Dplysninger, som Skolen i saa Henseende maatte kunne meddele.“

Skolens Erklæring blev under paafølgende 25de September afgiven saaledes:

„I Anledning af et gennem Skolens Ephorat under 10de d. M. fremsendt Cirkulære, hvori den fortiden ned-

fatte Skolekommissionen har forlangt yderligere Erklæring af Skolerne angaaende Kjendsgjerninger og Erfaringer, hvorpaa de fra flere af dem fremførte Udtalelser om stedfindende Overlæsfelse og Overanstængelse maa antages at støtte sig, have vi for vort Bedkommende kun følgende korte Bemærkning at gjøre. I vor afgivne Erklæring have vi, som det vil sees, kun hentydet til de omhandlede Klagers Tilstedeværelse, uden at kunne indlade os paa deres Berettigelse, da vi dertil, for vor Skoles Bedkommende, have faaet Anledning til tilstrækkelig Erfaring. Vi knyttede dertil den Bemærkning, at, hvis Klager under de forhaandenværende Omstændigheder have reist sig, ville de med end mere Grund gjentage sig, om Kommissionens Plan med de specielt paapegede forøgede Fordringer sættes igjennem. Dette antoges at ville blive en uundgaaelig Følge af Forholdenes Natur, og vi foranledigedes saameget mere til denne Udtalelse, som de af Kommissionen opstillede Krav, saaledes som de vare fordelte paa de forskjellige Alderstrin, forekom os altfor store og derfor fraaadelige, uden at der selvfølgelig endnu kan være Tale, for os, om nogen Erfaring eller Paavisning af ydre Data til at belyse Sagen.“*)

*) Det turde maaske være af Interesse her at give en Meddelelse om den daglige Timefordeling her ved Skolen. I Forberedelsesklassen lases fra 9—12 med 1 Frikvarter Kl. 10 og Friminuter Kl. 11. 1ste Fællesklasse a. ligesaa. 1ste Fællesklasse b. 9—1 med to Frikvarterer Kl. 10 og Kl. 12 og Friminuter Kl. 11. De øvrige Klasser 8—1 med to Frikvarterer Kl. 10 og Kl. 12 og Friminuter Kl. 9 og Kl. 11. De yngste Elever sidde saaledes paa Skolen, dog ikke uafbrudt, i omtrent $2\frac{3}{4}$ Time, de ældre c. $3\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{4}$ Time. Sang og Gymnastik er henlagt til Eftermiddag. Onsdag og Lørdag Eftermiddag ere alle Elever fri.

Efter Modtagelsen af Skolernes Svar paa denne Hen-

vendelse, har Departementet fundet sig foranlediget til i samme Sag at rette følgende Rundskrivelse til samtlige Skoler:

„Af de Erklæringer, som ere afgivne af Skolernes Bedkommende i Anledning af Departementets Rundskrivelse af 27de August f. A., har Departementet erfaret, at Disciplenes Hjemmearbejde ved flere Skoler er af større Udstrækning, end Departementet hidindtil har havt Grund til at antage. Departementet sigter her ikke til den Omstændighed, at en og anden enkelt Discipel kan for en Tid have havt usædvanlig Meget at bestille; thi dette vil vanskeligt kunne undgaaes især under vort nuværende Skolesystem, som baade udelukker den frie Flytning og kræver, at Alle trods Egnernes Forskjellighed skulle udrette det samme i det samme Tidsrum. Hvad Departementet har for Øie er derimod Hjemmearbeidets Udstrækning for Disciplene ialmindelighed, navnlig i de 4 sidste Skoleaar. I nogle Erklæringer, som anstiller en Sammenligning mellem den nærværende Tilstand ved Skolerne med Hensyn til Hjemmearbeidets Omfang og den, som fandt Sted for en Menneſkealder siden, gjøres den Paastand, at Arbeidsbyrden nu er større, tilbøls meget større end dengang, og med de Kjendsgjerninger for Øie, som ere anførte, maa Departementet antage, at dette for enkelte Skolers Bedkommende er Tilfælde. Marsagen hertil kan imidlertid neppe for den væsentlige Del være at søge i de større Rundskabsfordringer, som udenfra opstilles til Skolens Disciple ved Afgangen fra Skolen; thi om disse i enkelte Punkter ere blevne noget udvidede i de sidste 30 Aar, er en Lettelse indtraadt paa andre Punkter. Bistnok maa det indrømmes at den Formindskelse af de daglige Undervisningstimers Antal, som har fundet Sted i det nævnte

Tidsrum, vanskeliggjør — her sees bort fra den gavnlige Indflydelse, denne Forandring i andre Henseender unegtelig udøver paa Disciplenes Udvikling — Anvendelsen af Metoder, hvorefter Disciplenes Arbejde for den større Del eller, som det sker paa enkelte Steder i andre Lande, næsten udelukkende udføres paa Skolen. Men paa den anden Side er man berettiget til at forudsætte, at Lærerstanden, som nu for den største Del bestaar af Mænd, der have faaet speciel Uddannelse for Lærergjerningen og som paa Grund af de meget forbedrede økonomiske Vilkaar, Staten nu har tilstaaet Lærerstanden, kunne vie hele sit Liv til Opdragerens Kald, staar paa et saadant Trin af Udvikling, at den med større Held end den tidligere Slægts Lærerstand vil kunne bearbejde og meddele Lærestoffet paa en saadan Maade, at Tilværelsen falder Disciplene forholdsviis let. Der er ogsaa fremmede Skoler, hvor der meddeles et Undervisningsstof, som baade hvad de enkelte Fag angaar og med Hensyn til Fagenes Antal er ikke lidet omfangsrigere end det, som meddeles i vore Skoler, uden at der efter de Oplysninger, som foreligge om disse Skoler, er Grund til at antage, at Hjemmearbejdet stiger op til nogen foruroligende Høide. Det Spørgsmaal maa derfor opkastes, om Lærerne overalt ved vore Skoler benytte den høiere intellektuelle Udvikling, de nu besidde, paa den rette Maade, saa at de ikke lægge an paa at bibringe sine Disciple en større Kundskabsmasse indenfor de enkelte Fag end fornødent for Skolens Formaal og for at tilfredsstille Fordringerne ved Examen artium, men paa at meddele Undervisningsstoffet i et saadant Udvalg og en saadan Form, at dets dannende Kraft kommer til sin fulde Ret, medens Vanskeligheden ved at fatte og tilægne sig det formindskes for Disciplene. Herhen hører

ogaa Spørgsmaalet, om den Bearbejdelse, som Lærestof-
 fet har fundet i vore Lærebøger, er saadan, at den under-
 støtter Lærernes Bestræbelser for at lette Disciplene Til-
 eignelshens Banskkelighed. Med Hensyn til dette Punkt
 deler Departementet de Læreres og Ephoraters Opfatning,
 som mene, at der dels med Hensyn til Lærebøgernes Om-
 fang, dels og endnu mere med Hensyn til den hele Frem-
 stillings Form og Beskaffenhed, kan reises væsentlige Be-
 tænkkeligheder mod flere af dem. Ligesom Departementet,
 — der indtil Videre maa overlade den kongelige Kom-
 mission, som er beskæftiget med at udarbejde Forslag til
 en ny Ordning af vort høiere Skolevæsen, Undersøgelsen
 af, hvilken Betydning der bør tillægges de nu indhente-
 de Erklæringer om Arbejdets Udstrækning i Skolerne for Be-
 svarelsen af Spørgsmaalet om den paatænkte Skolereforms
 Beskaffenhed i det Hele, — for sit Vedkommende vil tage
 under Overveielse, ved hvilke Foranstaltninger det kan
 blive muligt at tilveiebringe en for Skolens Virksomhed
 mere betryggende Prøvelse af nye Lærebøger, inden De-
 partementet giver sit Samtykke til deres Indførelse, saa-
 ledes maa man indstændig opfordre Rektorerne ved de
 Skoler, hvor Hjemmearbejdet synes at have et større Om-
 fang end tjenligt i en alsidig og harmonisk Udviklings In-
 teresse, til i Forening med Skolernes øvrige Lærere at
 tage de berørte Spørgsmaal om Skolens egne Fordringer
 til sine Disciple, om Metboden og om Lærebøgerne under
 omhyggelig Overveielse med det Maal for Øie at træffe
 Forsøininger til i passende Grad at lette Disciplene Hjem-
 mearbejdet.

Da det ikke er muligt ved Hjælp af de afgivne Er-
 klæringer for hver enkelt Skoles Vedkommende at kunne
 bedømme, om Hjemmearbejdet er for stort eller ikke, og

da Departementet derhos anser det ønskeligt, at den hele Lærerstands Opmærksomhed paany henledes paa denne vigtige Sag til en Tid, da Spørgsmaalet om Skolens Reform i det Hele er under Overveielse, finder Departementet at burde tilstille samtlige Skoler, selv de, der have udtalt lignende Anskuelser som Departementets om Maa- den, hvorpaa Overanstængelse bør søges undgaaet, oven- staaende Bemærkninger, idet Departementet, som har ud- talt sig noget fuldstændigere om den her omhandlede Sag i en Skrivelse til en Skole, hvor en høi Grad af Over- anstængelse finder Sted, her tillige vedlægger nogle Af- tryk af sidstnævnte Skrivelse.

Kristiania den 6te Februar 1867.

Riddervold.

E. Collett."

Endelig har der, foranlediget af en Henvendelse fra Professorene D. F. Broch og L. K. Daa m. Fl., af Kirke- departementet gennem Ephoratet under 2den Marts d. A. været fremsendt til Rectors Betænkning en Forestilling af følgende Indhold:

„Til Kirke-Departementet!

Undertegnede, som i indeværende aars sommer bivaanede det skandinaviske national-økonomiske møde i Stockholm, have troet at burde henlede det ærede Departements opmærksomhed paa en af dets resolutio- ner, hvis iværksættelse formeentlig vilde have en større interesse for oplysningens udbredelse, men ikke kan tænkes fuldstændigen gennemført uden bistand af det offentlige skolevæsen. Vi sigte herved til spørgsmaa- let om, hvorledes de nordiske skriftsprog kunde gjøres mere tilgængelige for enhver folkestamme, der bruger dem, saa at den nu altfor almindelige ukyndighed om

forholdene i enhver naboland kunde formindskes. Da hin forsamling troede at vedtagelsen af et ensformigt skrivesæt vilde være det vigtigste middel til at fremme denne sag, søgte den at forberede en saadan reform ved at sammenkalde et møde af sprogforskere i denne anledning. Det bemærkes at der nogle dage i forveien var afholdt et møde af skandinaviske boghandlere, hvilke efter de erfaringer, som deres syssel havde medført, udtalte en ligesaa eenstemmig mening om denne sags vigtighed og besluttede sig til at forberede den ved udgivelsen af et fælles lexicon i en for disse tvende skriftsprog eensformig orthografi.

I det vi erkjende at denne hele forbedring vil støde paa mange vanskeligheder, som maaske først i en fjern fremtid kunne bortryddes, tro vi dog at den har sider, hvorm enighed allerede nu er tilveiebragt blandt flerheden af de oplyste folk. Hertil henregne vi først og fremst den vigtigste afvigelse mellem det svenske og dansk-norske skriftsprog, nemlig at det sidste skrives vanligvis med gothiske bogstaver. Men efter manges mening er dette ogsaa for vore indre forholde en meget betydelig ulempe, da det gothiske alfabets anvendelse aarlig aars formindskes. Allerede nu trykkes saa meget med latinske typer i vort land, at ikke den simpleste arbejder kan forstaa en bankseddel eller en dampskibsroute uden at kjende det latinske alfabet. Følgen af, at vor skole-ungdom skal være nødt til at indøves i to alfabeter, viser sig altfor ofte at være, at almuesmanden savner kundskab i det ene af dem eller i begge. Disse ulemper føles nu af saa mange skolemænd og forfattere, at overgangen til en eneste bogstavrække rimeligvis af sig selv snart vilde foregaa

i skolen og litteraturen, dersom ikke det offentlige skolevæsen med sin hele kraft støttede og vedligeholdt det gamle.

Da vi tro at staten er ude af stand til at hindre det gothiske alfabets afskaffelse, men i det høieste udsætter den, tro vi at det offentlige heller burde søge at arbejde i samme retning som tidsaanden, for at den besværlige overgang ikke skal blive altfor langvarig. Dette vilde efter vor formening ske dersom det nu overlodes til forældrenes fri valg om deres børn i skolerne skulde øves i begge alfabeter eller kun i det latinske. Dette forudsætter da at der havdes udgaver af skolebøger med latinske typer ved siden af de med gothiske. Dersom det offentlige af de skrifter, paa hvis udgivelse det udøver nogen indflydelse, lod foranstalte enten saadanne dobbelte udgaver, eller for saavidt den Jensenske læsebog angaar to udgaver, hvoraf den ene optog flere stykker med latinsk tryk end nu er tilfældet, vilde dette eksempel og den dertil knyttede lærefrihed uden tvivl udøve en meget stor indflydelse. Den private forlægger-virksomhed vilde sikkert ikke undlade at efterligne dette system i udgaver af folkebøger af baade religiøst og verdsligt indhold.

Dersom de saaledes under offentligt tilsyn udgivne skolebøger derhos bleve trykte paa samme vis, som hos alle de nationer, der bruge det latinske alfabet, at ogsaa substantiverne betegnes ved smaa bogstaver, er det sandsynligt, at forandringen af tusinder af lærere og lærlinge vilde modtages som en tidssparende befrielse fra et besvær, som efter millioner menneskers erfaring ikke er andet end unyttigt pedanteri.

Vi tro at burde tilføie, at vi ansee disse tvende

reformer saaledes sammenhørende, at vi maa ansee det mindre heldigt om det offentlige vilde indskrænke sin foranstaltning til den ene af dem. Vi vilde heller foretrække at begge bleve udsatte indtil overbevisningen var modnet til at gjøre det hele skridt paa engang saaledes at fuld overensstemmelse med de store kulturensprog kunde opnaaes.“

Herpaa afgaves under 15de samme Maaned følgende Svar:

„Saavidt der hidtil har været Anledning til her ved Skolen at vinde nogen Erfaring om det første Spørgsmaal, synes det ikke at volde Eleverne noget Bryderi at lære baade det gothiske og latinske Alfabet, og Bøger, trykte med begge Slags Typer, anvendes ogsaa jævnlig, uden at man har bemærket, at det ene Slags volder større Vanskelighed end det andet for Indholdets Tilgængelighed, saa at det for saavidt ikke synes nødvendigt eller ønskeligt at gjøre nogen Forandring i det Bestaaende. Da det derimod, som i Forestillingen paaapeget, er en bekjendt Sag, at Almuesmanden har vanskeligt for at læse, hvad der er trykt med latinske Typer, maa Forholdene saaledes for hans Bedkommende stille sig anderledes, og naar det derfor, som det synes, maa være ønskeligt i Almueskolen at indskrænke sig til et Slags Bogstaver, vilde det, af de af Andragerne paaapegede Grunde, vistnok være hensigtsmæssigt at foretrække de latinske. — Om Substantiver skrives med store eller smaa Bogstaver kan, for Undervisningens Skyld, omtrent være ligegyldigt, da denne Taledele naturligvis maa læres og indøves som saadant, hvorfor der neppe for Elevernes eller Lærernes Bedkommende kan være nogen virkelig Lettelse i at undlade at betegne det ved Anvendelse af store Bogstaver. Da det vel forøvrigt er nød-

vendigt, hvis man vil iverksætte den foreslaede „Forbedring“ at hane Bei for den ved en succesfuld Dvergang fra det nu Brugelige, turde dette maasse heldigst ske, ved for det Første at bruge begge Slags Typer, baade gothiske og latinske, og da i alt, hvad der trykkes med sidstnævnte Slags, at lade Substantiverne uden særegen Betegnelse.“

Paa Medlæreres og egne Begne tillader jeg mig
herved at indbyde Disciplenes Forældre og Forefatte samt
enhver Anden, der interesserer sig for Undervisningen,
til at overvære den offentlige Examen, der afholdes i den
Orden, som hosføiede Tabel udviser.

Malesfund i Juni 1867.

Heurichsen.

Cabel,

hvorefter

den offentlige Examen ved Malesunds Lærd- og Realskole afholdes i Juli 1867.

Page.	Klasser.	Formiddag.	Klasser.	Eftermiddag.
Mandag, 1 Juli.	2 Latinkl. b. 2 Latinkl. a. 1 Latinkl. b. 1 Latinkl. a. 2 Fællestl. b. 2 Fællestl. a.	Græsk, Rektor. Græsk, Wallem. Religion, Thaulow. Tydsk, Bull. Naturhistorie, Schulz. Norsk, Olsen.		
Tirsdag, 2 Juli.	2 Latinkl. 1 Latinkl. b. 1 Latinkl. a. 2 Fællestl. b. 2 Fællestl. a. 1 Fællestl. b.	Fransk, Rektor. Tydsk, Bull. Historie, Wallem. Norsk, Thaulow. Naturhistorie, Schulz. Norsk, Olsen.		
Onsdag, 3 Juli.	2 Latinkl. b. 2 Latinkl. a. 1 Latinkl. b. 1 Latinkl. a. 1 Fællestl. a.	Latin, Rektor og Wallem. Geometri, Schulz. Geografi, Bull. Religion, Thaulow. Norsk, Olsen.	1 Latinkl. b. 2 Fællestl. b. 1 Fællestl. b.	Geometri, Schulz. Religion, Thaulow. Geografi, Olsen.
Thorshdag, 4 Juli.	2 Latinkl. b. 2 Latinkl. a. 2 Fællestl. b. 2 Fællestl. a. 1 Fællestl. b.	Geometri, Schulz. Latin, Rektor og Wallem. Tydsk, Bull. Tydsk, Thaulow. Religion, Olsen.		
Freddag, 5 Juli.	2 Latinkl. 1 Latinkl. b. 1 Latinkl. a. 2 Fællestl. b. 1 Fællestl. a.	Norsk, Thaulow. Historie, Wallem. Geografi, Bull. Historie og Geografi, Schulz. Regning, Olsen.	2 Latinkl. 2 Fællestl. a.	Religion, Thaulow. Regning, Schulz.
Løverdag, 6 Juli.	2 Latinkl. 1 Latinkl. b. 1 Latinkl. a. 2 Fællestl. a. 1 Fællestl. b.	Historie, Wallem. Fransk, Rektor. Norsk, Thaulow. Historie og Geografi, Schulz. Regning, Olsen.		
Mandag, 8 Juli.	2 Latinkl. 1 Latinkl. b. 1 Latinkl. a. 2 Fællestl. b. 2 Fællestl. a. 1 Fællestl. a.	Tydsk, Bull. Latin, Wallem. Latin, Rektor. Regning, Schulz. Religion, Thaulow. Religion, Olsen.		
Tirsdag, 9 Juli.	2 Latinkl. 1 Latinkl. a. 1 Latinkl. b. 1 Fællestl. b.	Geografi, Bull. Geometri, Schulz. Norsk, Thaulow. Historie, Olsen.		

Tirsdag Eftermiddag Kl. 4 prøves de til Optagelse i Skolen anmeldte Elever. Fredag den 12te, Formiddag Kl. 10, aflægge Eleverne Prøve i Deklamation og Sang, hvorefter Examins Udsald offentliggjøres. Examen begynder hver Formiddag Kl. 9 og Eftermiddag Kl. 4.

Malesund i Juni 1867.

Henrichsen.